

ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ МАЛОЛІТНІХ І НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ЯК УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОЇ СПРАВИ

Піляк Назар Іванович,

аспірант кафедри цивільного права і процесу,
Національна академія внутрішніх справ,

Україна, м. Київ

e-mail: pilaknazar709@gmail.com

ORCID 0000-0001-6859-2434

У статті визначено юридичну природу та зміст цивільної процесуальної правосуб'єктності малолітніх і неповнолітніх осіб, які беруть участь у справі, як передумови набуття їх цивільного процесуального статусу. Визначено, що обов'язковою передумовою виникнення цивільного процесуального статусу малолітньої або неповнолітньої особи є цивільна процесуальна правосуб'єктність як сукупність цивільної процесуальної правоздатності та цивільної процесуальної дієздатності.

Обґрунтовано, що всі малолітні та неповнолітні особи мають загальну цивільну процесуальну правоздатність і без жодних обмежень можуть набутти в цивільному процесі відповідного процесуального статусу сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи. Стосовно спеціальної цивільної процесуальної правоздатності зазначається, що такої правоздатності малолітні та неповнолітні особи в цивільному процесі набутти не можуть, оскільки вона виникає лише при дотриманні визначених у законі умов.

Доведено, що цивільна процесуальна дієздатність малолітніх та неповнолітніх осіб за обсягом здатностей, що її формують, поділяється на: повну цивільну процесуальну дієздатність, яка являє собою здатність особисто здійснювати всі цивільні процесуальні права та виконувати всі цивільні процесуальні обов'язки в суді й якою наділяються лише неповнолітні особи за наявності визначених у законі умов, та неповну цивільну процесуальну дієздатність, яка являє собою здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права, передбачені ч. 1 ст. 45 ЦПК України, і якою наділяються всі малолітні та неповнолітні особи як учасники цивільних справ.

Ключові слова: правосуб'єктність; цивільна процесуальна правосуб'єктність; цивільна процесуальна правоздатність; цивільна процесуальна дієздатність; цивільний процесуальний правовий статус; передумова набуття цивільного процесуального правового статусу.

Вступ. Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із проблемами відображення у правозастосуванні тих чи інших питань суспільного життя полягає, серед іншого, в необхідності дослідження елементів цивільної процесуальної правосуб'єктності малолітніх та неповнолітніх осіб. Це пов'язано з дещо іншим законодавчим окресленням процесуально-правового

положення зазначених суб'єктів цивільного процесуального права. Необхідність приділення уваги зазначеним питанням обумовлена, передусім, конституційно-закріпленою гарантією охорони державою дитинства поряд із сім'єю та материнством (ст. 51 Конституції України). Актуальність дослідження елементів правосуб'єктності в цивільному процесі визначається також положенням ст. 51 вказаного нормативного акта про рівність дітей у своїх правах незалежно від походження та того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Така рівність забезпечується, зокрема, при захисті прав, свобод чи охоронюваних законом інтересів вказаних осіб судами цивільної юрисдикції.

Відомо, що судова форма захисту передбачає захист не лише порушених цивільних прав (свобод, інтересів) дієздатних, у повній мірі, фізичних осіб. Зміст оновленого ЦПК України містить значну кількість правових норм, які передбачають необхідність застосування окремих процедур вчинення тих чи інших процесуальних дій по відношенню до малолітніх і неповнолітніх учасників справи (п. 3 ч. 3, п. 3 ч. 6 ст. 19, ч. 1 ст. 28, ст. 45, частини 2, 3 ст. 47, ст. 59, ст. 63 та інші ЦПК України). Слід відмітити, що відносно захисту цивільних прав (в широкому розумінні) малолітніх (неповнолітніх) осіб тільки найвищим судовим органом держави, за даними Єдиного державного реєстру судових рішень, у період діяльності Верховного Суду на час підготовки цієї роботи ухвалено 1216 постанов за результатами розгляду касаційних скарг, а судами першої інстанції – 36 466 рішень по суті справи з грудня 2017 р. по грудень 2020 р.

Зазначене вище зумовлює необхідність дослідження цивільної процесуальної правосуб'єктності малолітніх і неповнолітніх осіб як передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин у зазначених суб'єктів. У свою чергу їх цивільна процесуальна правосуб'єктність складається в цілому з цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє дійти висновку про відсутність робіт, предметом яких є аналіз правосуб'єктності малолітніх і неповнолітніх суб'єктів цивільного процесуального права на дисертаційному

рівні починаючи з 2017 р. після рекодифікації ЦПК України. Дещо раніше з'явилося дисертаційне дослідження, предметом якого стала правосуб'єктність неповнолітніх осіб у цивільному матеріальному праві [1]. У цивільному процесуальному праві дослідження правосуб'єктності та її елементів, зокрема у малолітніх та неповнолітніх осіб, здійснено у дисертації К. В. Гусарова [2]. Також не можна не обійти увагою наукові здобутки С. С. Бичкової та В. В. Комарова, в яких досліджувався процесуально-правовий статус тих чи інших учасників справи [3; 4].

Враховуючи викладене, **метою статті** є аналіз елементів цивільної процесуальної правосуб'єктності неповнолітніх і малолітніх осіб при вирішенні питань про їх права, свободи та обов'язки судом.

Виклад основного матеріалу дає змогу наблизитись до досягнення мети та завдань даної наукової статті, а також висвітлити найбільш актуальні з теоретичної точки зору питання, що стосуються її мети.

У юридичній літературі чималу кількість досліджень присвячено дослідженню правосуб'єктності в цілому. При цьому в наукових джерелах по-різному визначається юридична природа та зміст правосуб'єктності. На нашу думку, правосуб'єктність у цивільному процесуальному праві складається з двох елементів – правоздатності та дієздатності, що підтверджується й більшістю правових норм, які регулюють зміст правосуб'єктності у відповідних галузях права.

Зокрема, аналізуючи зміст розділу II ЦК України, можна дійти висновку, що цивільна правосуб'єктність складається з правоздатності та дієздатності. Передусім ст. 25 ЦК України визначає, що здатність мати цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність) мають усі фізичні особи. Цивільна правоздатність фізичної особи виникає у момент її народження. У випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, але ще не народженої дитини. У випадках, встановлених законом, здатність мати окремі цивільні права та обов'язки може пов'язуватися з досягненням фізичною особою відповідного віку. Цивільна правоздатність фізичної особи припиняється в

момент її смерті.

Зміст цивільної дієздатності визначає правова норма, що її міститься у ст. 30 ЦК України. Як зазначає законодавець, цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними. Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Обсяг цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється ЦК України і може бути обмежений виключно у випадках і в порядку, встановлених законом. Аналогічні норми щодо елементів правосуб'єктності (правоздатності та дієздатності) містять й інші кодифіковані нормативно-правові акти (СК України, ГК України, ГПК України тощо).

Свого часу М. Й. Штефан намагався розмежувати правосуб'єктність і цивільну процесуальну правоздатність та дієздатність. «Щодо категорій правоздатності та дієздатності, – писав він, – то їх необхідно мати у цивільному праві, де можливість мати права не завжди є можливістю реалізувати їх особистими діями. У цивільному процесі необхідна наявність правосуб'єктності...». Цивільну процесуальну правосуб'єктність вчений визначав як сукупність процесуальних прав і обов'язків, необхідних для участі у цивільному процесі. Вона є передумовою для набуття і володіння процесуальними правами та обов'язками конкретного суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин [5, с. 91–93].

Наведена позиція уявляється дещо спірною. Цивільна процесуальна правосуб'єктність складається з цивільної процесуальної правоздатності та цивільної процесуальної дієздатності, де правоздатність – це здатність мати цивільні процесуальні права й обов'язки, а дієздатність – здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді. Таким чином, цивільна процесуальна правоздатність та цивільна процесуальні дієздатність є елементами (складовими) цивільної процесуальної правосуб'єктності, яка, у свою чергу, є передумовою набуття певного

цивільного процесуального статусу.

Відтак, зупинимося більш детально на елементах цивільної процесуальної правосуб'єктності – цивільній процесуальній правоздатності та цивільній процесуальній дієздатності.

Відповідно до ст. 46 ЦПК України, цивільна процесуальна правоздатність – це здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи. Цивільну процесуальну правоздатність мають усі фізичні та юридичні особи. Це означає, що цивільну процесуальну правоздатність мають також малолітні та неповнолітні суб'єкти, які без жодних обмежень можуть набути у цивільному процесі відповідного процесуального статусу сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи, тобто загальну цивільну процесуальну правоздатність.

Стосовно спеціальної цивільної процесуальної правоздатності (яка визначається в юридичній літературі як здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб; представників сторін, третіх осіб, органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, заявників та інших заінтересованих осіб; інших учасників цивільного процесу [6, с. 71]), то такої правоздатності малолітні та неповнолітні особи у цивільному процесі набути не можуть, адже вона виникає лише при дотриманні визначених у законі умов.

Так, у справах позовного провадження наявність спеціальної цивільної процесуальної правоздатності є необхідною для таких учасників правовідносин, які у майбутньому можуть набути цивільний процесуальний правовий статус органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, а також представників сторін, третіх осіб, органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки органів й осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, виникає за умови та з моменту виникнення у суб'єктів відповідної компетенції або

визначених законом повноважень. Для того, щоб бути здатним мати цивільні процесуальні права та обов'язки представника, потрібно досягти повноліття, мати цивільну процесуальну дієздатність, належно посвідчені повноваження на здійснення представництва в суді і не входити до переліку осіб, визначених у ст. 61 ЦПК України. Отже, малолітні та неповнолітні особи в цивільному процесі наділяються лише загальною цивільною процесуальною правоздатністю.

Другим елементом цивільної процесуальної правосуб'єктності є цивільна процесуальна дієздатність. Згідно з ч. 1 ст. 47 ЦПК України, здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді є цивільною процесуальною дієздатністю. Її мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи. Водночас, на відміну від цивільної процесуальної правоздатності, цивільною процесуальною дієздатністю наділяються не всі особи.

З аналізу національного законодавства випливає, що повною дієздатністю наділяються лише фізичні особи, які досягли певного віку, усвідомлюють значення своїх дій та можуть керувати ними. Малолітні, неповнолітні особи, повнолітні фізичні особи, які з певних причин (наявність психічного розладу, зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами тощо) не усвідомлюють значення своїх дій та (або) не можуть керувати ними, наділені дієздатністю не у повному обсязі [7, с. 45].

Такий висновок можна зробити, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 47 ЦПК України, відповідно до якої здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (цивільна процесуальна дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи.

Неповнолітні особи віком від 14 до 18 років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, в яких вони особисто беруть участь, якщо інше не

встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена (ч. 2 ст. 47 ЦПК України).

Таким чином, можна стверджувати, що неповнолітні особи наділяються цивільною процесуальною дієздатністю (мають право особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді), однак лише за наявності двох умов у сукупності:

1) справа виникла з відносин, в яких вони особисто беруть участь. Наприклад, дитина, яка досягла чотирнадцяти років, може звернутися до суду з позовом про позбавлення батьківських прав (ст. 165 СК України), про скасування усиновлення чи визнання його недійсним (ст. 240 СК України);

2) інше не встановлено законом.

У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває цивільної процесуальної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Цивільної процесуальної дієздатності набуває також неповнолітня особа, якій у порядку, встановленому ЦПК України, надано повну цивільну дієздатність (ч. 3 ст. 47 ЦПК України).

Відповідно до ст. 47 ЦПК України, цивільну процесуальну дієздатність мають усі фізичні особи (у тому числі іноземці та особи без громадянства), а також юридичні особи (у тому числі іноземні). Зазначена дієздатність притаманна фізичним особам наступних груп:

1) особам, які досягли повноліття, усвідомлюють значення своїх дій і можуть керувати ними;

2) суб'єктам, які не досягли повноліття, але зареєстрували шлюб. У такому випадку цивільна процесуальна дієздатність виникає з моменту реєстрації шлюбу. При цьому у разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття, а також у разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних з протиправною поведінкою неповнолітньої особи, набута нею повна цивільна дієздатність зберігається (ч. 2 ст. 34 ЦК України), а отже, зберігається і її цивільна процесуальна дієздатність;

3) фізичним особам, яким надано повну цивільну дієздатність у порядку, встановленому ЦПК України. Відповідно до ч. 1 ст. 35 ЦК України повна цивільна дієздатність може надаватись:

а) фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором. У разі припинення трудового договору надана цій особі повна цивільна дієздатність зберігається (ч. 5 ст. 35 ЦК України) разом із цивільною процесуальною дієздатністю;

б) неповнолітній особі, яка зареєстрована матір'ю або батьком дитини.

Також зміст ст. 47 ЦПК України дає змогу дійти висновку, що малолітні (особи, які не досягли 14 років), неповнолітні особи у справах, що виникають з відносин, у яких вони не беруть особистої участі, а також недієздатні особи цивільної процесуальної дієздатності не мають. Тому їх інтереси в суді захищають (представляють) законні представники.

Водночас із системного аналізу окремих приписів цивільного процесуального законодавства випливає, що малолітні та неповнолітні особи (навіть, якщо вони беруть участь у справах, які виникли з відносин, в яких вони особисто участі не брали) наділяються деякими процесуальними правами та обов'язками, тобто мають і передумову їх набуття – цивільну процесуальну дієздатність. Зокрема, таким особам надається:

1) право безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої думки;

2) право отримувати через представника чи законного представника інформацію про судовий розгляд;

3) право здійснювати інші процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Поряд із цим, з метою забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи на суд покладаються два додаткові обов'язки:

1) роз'яснити малолітній або неповнолітній особі її права та можливі наслідки дій її представника чи законного представника у разі, якщо за віком вона може усвідомити їх значення;

2) сприяти створенню належних умов для здійснення малолітньою або неповнолітньою особою її прав, визначених законом та передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Разом з цим цивільне процесуальне законодавство України встановлює особливий процесуальний порядок допиту малолітніх та неповнолітніх осіб як свідків. Така процедура проводиться в присутності батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, якщо вони не заінтересовані у справі, або представників органів опіки та піклування, а також служби у справах дітей. Свідкам, які не досягли шістнадцятирічного віку, головує роз'яснює обов'язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить до присяги. У виняткових випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин справи, на час допиту осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, із зали судового засідання за ухвалою суду може бути видалений той чи інший учасник справи. Після повернення цієї особи до зали судового засідання головує повідомляє її про показання цього свідка і надає можливість ставити йому питання. Свідок, який не досяг 16-річного віку, після закінчення його допиту видається із зали судового засідання, крім випадків, коли суд визнав необхідною присутність цього свідка в залі судового засідання (ст. 232 ЦПК України). Особливістю процесуально-правового статусу свідка є те, що малолітні та неповнолітні особи не підлягають приводу в суд як свідки (ч. 4 ст. 147 ЦПК України).

Необхідність захисту інтересів малолітніх та неповнолітніх у цивільному процесі вносить певні обмеження і у принцип диспозитивності цивільного процесуального права, відповідно до якого суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до ЦПК України, в межах заявлених нею

вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених ЦПК України випадках (ч. 1 ст. 13 ЦПК України).

Водночас, як визначено у ч. 2 ст. 13 ЦПК України, збирання доказів у цивільних справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених законом. Суд має право збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи лише у випадках, коли це необхідно для захисту малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, а також в інших випадках, передбачених ЦПК України.

Виходячи з наведеного, можна стверджувати, що малолітні та неповнолітні особи як учасники цивільних справ наділяються цивільною процесуальною дієздатністю, обсяг якої є дещо звуженим, порівняно із цивільною процесуальною дієздатністю учасників цивільного процесу, які досягли повноліття.

Відтак, доцільним видається класифікувати цивільну процесуальну дієздатність малолітніх та неповнолітніх осіб за обсягом здатностей, що її формують, на:

1) повну цивільну процесуальну дієздатність, яка являє собою здатність особисто здійснювати всі цивільні процесуальні права та виконувати всі цивільні процесуальні обов'язки в суді й якою наділяються:

а) неповнолітні особи у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом;

б) неповнолітні особи, які зареєстрували шлюб. У такому випадку цивільна процесуальна дієздатність виникає з моменту реєстрації шлюбу. При цьому у разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття, а також у разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних з протиправною поведінкою неповнолітньої особи, набута нею повна цивільна дієздатність зберігається (ч. 2 ст. 34 ЦК України), а отже, зберігається і її цивільна процесуальна дієздатність;

2) неповнолітні особи, яким надано повну цивільну дієздатність у порядку, встановленому ЦПК України. Відповідно до ч. 1 ст. 35 ЦК України

повна цивільна дієздатність може бути надана:

а) неповнолітній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором. У разі припинення трудового договору надана цій особі повна цивільна дієздатність зберігається (ч. 5 ст. 35 ЦК України) разом із цивільною процесуальною дієздатністю;

б) неповнолітній особі, яка зареєстрована матір'ю або батьком дитини;

3) неповну цивільну процесуальну дієздатність, яка являє собою здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права, передбачені ч. 1 ст. 45 ЦПК України, і якою наділяються всі малолітні та неповнолітні особи як учасники цивільних справ. Щодо здатності виконувати цивільні процесуальні обов'язки варто зазначити, що до змісту неповної цивільної процесуальної дієздатності така властивість не входить.

Висновки. Питання, які є предметом розгляду даної наукової роботи, не розв'язують повною мірою проблем, пов'язаних із визначенням змісту цивільної процесуальної правосуб'єктності неповнолітніх і малолітніх осіб при вирішенні їх цивільних прав (свобод, інтересів) судом. Пропозиції автора не претендують на безспірність та остаточність міркувань, викладених у роботі. Разом з тим вважаємо, що приділення уваги вказаним питанням сприятиме в майбутньому вдосконаленню процесуально-правового регулювання цивільної процесуальної правосуб'єктності вказаних вище осіб.

Список літератури

1. Дербакова Ю. А. Цивільна правосуб'єктність неповнолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2014. 20 с.
2. Гусаров К. В. Проблемы гражданской процессуальной правосубъектности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харьков, 2000. 201 с.
3. Бичкова С. С. Правове регулювання патронату над дітьми в Україні: прогалини та колізії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. № 1, т. 2. С. 131–146.
4. Комаров В. В., Гусаров К. В., Сакара Н. Ю. та ін. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути : монографія. Харків : Право, 2016. 848 с.
5. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: академічний курс : підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. Київ : Вид. дім «Ін Юре», 2005. 624 с.
6. Гурвич М. А. Лекции по советскому гражданскому процессу : пособие для студентов-заочников / под ред. В. Н. Бельдюгина. Москва : ВЮЗИ, 1950. 199 с.
7. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : монографія. Київ : Атіка, 2011. 420 с.

References

1. Derbakova, Yu.A. (2014). Tsyvilna pravosub'iektnist nepovnolitnikh. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa [in Ukrainian].
2. Gusarov, K.V. (2000). Problemy grazhdanskoj processual'noj pravosub'ektnosti. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Russian].
3. Bychkova, S.S. (2020). Pravove rehuliuвання patronatu nad ditmy v Ukraini: prohalyny ta kolizii. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, 1, vol. 2, 131–146* [in Ukrainian].
4. Komarov, V.V., Gusarov, K.V., Sakara, N.Yu. et al. (2016). Tsyvilne sudochynstvo Ukrainy: osnovni zasady ta instytuty. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Shtefan, M.Y. (2005). Tsyvilne protsesualne pravo Ukrainy: akademichniy kurs. Kyiv: Vyd. dim «In Yure» [in Ukrainian].
6. Gurvich, M.A. (1950). Lekcii po sovetskomu grazhdanskomu processu. V.N. Bel'dyugin (Ed.). Moscow: VYuZI [in Russian].
7. Bychkova, S.S. (2011). Tsyvilnyi protsesualnyi pravovy status osib, yaki berut uchast u spravakh pozovnoho provadzhennia. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

Пилиак Н. И., аспирант кафедры гражданского права и процесса, Национальная академия внутренних дел, Украина, г. Киев.
e-mail: pilaknazar709@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6859-2434

Гражданская процессуальная правосубъектность малолетних и несовершеннолетних лиц как участников гражданского дела

В статье раскрыта юридическая природа и содержание гражданской процессуальной правосубъектности малолетних и несовершеннолетних лиц, являющихся участниками дела, в качестве предпосылки возникновения их гражданского процессуального статуса. Определено, что обязательной предпосылкой возникновения гражданского процессуального статуса малолетнего или несовершеннолетнего лица является гражданская процессуальная правосубъектность как совокупность гражданской процессуальной правоспособности и гражданской процессуальной дееспособности.

Обосновано, что все малолетние и несовершеннолетние лица имеют общую гражданскую процессуальную правоспособность и без ограничений могут занимать в гражданском процессе соответствующий процессуальный статус стороны, третьего лица, заявителя, заинтересованного лица. Относительно специальной гражданской процессуальной правосубъектности указывается, что такой правоспособности малолетние и несовершеннолетние лица в гражданском процессе иметь не могут, поскольку она возникает только при соблюдении определенных в законе условий.

Доказано, что гражданская процессуальная дееспособность малолетних и несовершеннолетних лиц по объему составляющих, её формирующих, разделяется на: полную гражданскую процессуальную дееспособность (представляющую собой способность лично реализовывать все гражданские процессуальные права и выполнять все гражданские процессуальные обязанности в суде), которой наделяются только несовершеннолетние лица при наличии определенных законом условий, и неполную гражданскую процессуальную дееспособность, представляющую собой способность лично осуществлять гражданские процессуальные права, предусмотренные ч. 1 ст. 45 ГПК Украины, и которая предоставляется всем малолетним лицам как участникам гражданских дел.

Ключевые слова: правосубъектность; гражданская процессуальная правосубъектность; гражданская процессуальная правоспособность; гражданская процессуальная дееспособность; гражданский процессуальный правовой статус; предпосылка предоставления гражданского процессуального правового статуса.

Piliak N. I., Postgraduate Student, Department of Civil Law and Process, National Academy of Internal Affairs, Ukraine, Kyiv.

e-mail: pilaknazar709@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6859-2434

Civil procedural legal personality of minors and juveniles as participants in a civil case

The scientific article defines the legal nature and content of civil procedural legal personality of minors and juveniles involved in the case, as a prerequisite for acquiring their civil procedural status. It is determined that the obligatory precondition for the emergence of civil procedural status of a minor is a civil procedural legal personality as a set of civil procedural legal capacity and civil procedural capacity.

It is substantiated that all minors and juveniles have general civil procedural legal capacity and can acquire without any restrictions in civil proceedings the relevant procedural status of a party, third party, applicant, interested person. As for special civil procedural legal capacity (ability to have civil procedural rights and obligations of bodies and persons authorized by law to protect the rights, freedoms and interests of others; representatives of parties, third parties, bodies and persons authorized by law to protect rights) , freedoms and interests of other persons, applicants and other interested persons, other participants in civil proceedings), such legal capacity of minors and juveniles in civil proceedings can not acquire, because it occurs only if the conditions specified in the law.

It is proved that the civil procedural capacity of minors and juveniles, according to the amount of abilities that form it, is divided into: full civil procedural capacity, which is the ability to personally exercise all civil procedural rights and perform all civil procedural duties in court, and which is granted only to minors in the presence of the conditions specified in the law, and incomplete civil procedural capacity, which is the ability to personally exercise civil procedural rights under Part 1 of Art. 45 CPC of Ukraine, and which is given to all minors and juveniles as participants in civil cases.

Keywords: legal personality; civil procedural legal personality; civil procedural legal capacity; civil procedural legal capacity; civil procedural legal status; precondition for acquiring civil procedural legal status.

Надійшла до редколегії 19.11.2020 р.

